

SIMINA BADEA

**RELAȚII TEMPORALE EXPRIMATE DE PREPOZIȚII
ÎN LIMBILE ENGLEZĂ ȘI FRANCEZĂ**

SIMINA BADEA

**RELAȚII TEMPORALE
EXPRIMATE DE PREPOZIȚII ÎN
LIMBILE ENGLEZĂ ȘI FRANCEZĂ**

**EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2013**

Referenți științifici:
Prof.univ.dr. DHC. Maria Iliescu
Prof.univ.dr. Ioana Murar
Conf.univ.dr. Diana-Domnica Dănișor

Copyright © 2013 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BADEA, SIMINA

**Relații temporale exprimate de prepoziție în limbile
engleză și franceză** / Simina Badea. - Craiova : Universitaria,
2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-14-0702-6

811.111'367.633

811.133.1'367.633

Apărut: 2013

TIPOGRAFIA UNIVERSITĂȚII DIN CRAIOVA

Str. Brestei, nr. 156A, Craiova, Dolj, România

Tel.: +40 251 598054

Tipărit în România

2. Prepoziția - considerații generale

2.1. Prepoziția - istoric, definiție

Prepoziția apare ca o clasă gramaticală distinctă încă din antichitate, când este introdusă în clasificare de către școala stoicului grec Aristarh. De la acesta a trecut apoi în clasificarea lui Dionysios Thrax, de la care va fi preluată de diferite școli grecești și latine.

Denumirea ei arată importanța pe care anticii o acordau criteriului sintactic: < *fr.* préposition < *lat.* praepositio, -ōnis: "punere înainte".

Lingvistul danez Otto Jespersen (1933) o includea în clasa particulelor (a elementelor care nu intrau în categoria numelor, a pronumelor sau a verbelor). Alți lingviști, ca H. Sweet (1898), H. Frei, (1929), St. Ullman (1962), B. Pottier (1962), R.H. Robins (1964) o consideră un instrument gramatical, o unealtă gramaticală care ar trebui să se studieze numai în cadrul sintaxei.

Structuraliștii, precum L. Bloomfield (1935), văd în prepoziție un fel de "ligament", un element conector, un morfem de relație între doi constituenți imediați, definit doar prin poziția sintactică, iar în gramaticile generative (transformaționale), prepoziția este reprezentată printr-o anumită clasă de simboluri cu care acestea operează.

Atât în gramaticile de limbă engleză – de exemplu Quirk & Greenbaum (1993), Downing & Locke (1992), Leech & Svartvik (1987), Alexander (1994), A. Bantaș (1993), Thomson & Martinet (1994), Gălățeanu-Fârnoagă & Comișel (1992) etc. - cât și în cele de limbă franceză – *Grammaire Larousse du français contemporain* (1988), Saraș și Ștefănescu (1976), *Grammaire du Français* (1991), Dubois & Lagane (1973), Wagner & Pinchon (1991), Riegel, Pellat & Rioul (1999), Charaudau (1992), R. Eluierd (2002) etc. – se regăsesc aceleași coordonate în definirea prepoziției.

Astfel, se poate spune că prepoziția reprezintă o clasă de cuvinte relaționale, invariabile și non-autonome, al căror principal rol este de a face legătura între diferite părți de vorbire (respectiv un verb, substantiv, pronume, adjectiv cu un substantiv, pronume, numeral etc); prepoziția stabilește raportul lor sintactic în propoziție, adică raportul de dependență dintre un substantiv și atributul său, un verb și complementele sale, un adjectiv sau adverb și complementele lor etc. și face parte integrantă din atributul sau complementul respectiv, prin calitatea sa de element de legătură; ea nu are un înțeles deplin și de sine stătător (decât în rare cazuri), acesta fiind indicat de contextul în care prepoziția precizează și clarifică natura și conținutul raporturilor sintactice pe care le mijlocește.

Aceste caracteristici - morfologice, sintactice și semantice - vor fi succint dezvoltate în paragrafele următoare (2.2.-2.4.).

2.2. Aspecte morfologice, clasificarea prepozițiilor după formă

Din punct de vedere **morfologic**, particularitatea esențială a prepozițiilor este faptul că sunt cuvinte neflexibile. Indiferent de contextul în care apare o prepoziție, de raportul pe care îl exprimă, ea rămâne invariabilă. În consecință, în structura prepozițiilor, spre deosebire de aceea a cuvintelor flexibile, nu apar niciodată morfeme care să opună diferite forme ale aceleiași unități prepoziționale.

Cele mai multe prepoziții prezintă o structură neanalizabilă și au corp fonetic redus: E. *at, in, on*, F. *à, en, sur*, dar există și structuri compuse.

Astfel, din punct de vedere al **forme**i, prepozițiile se clasifică după cum urmează:

a) Prepoziții simple - care au aspectul unui singur cuvânt.

În limba franceză, prepozițiile simple cuprind un număr larg de forme direct moștenite din latină (*à, de, pour, sans, vers, outre* etc.) și de asemenea adjective care pot avea funcție de prepoziție (*plein, proche, sauf* – *Il a de l'argent **plein** les poches*), unele provenind din alte categorii gramaticale prin conversie: adverbe (*devant, derrière*), substantive (*côté, cour, **question** sentiments*), dar mai ales participii trecute (*vu, attendu, excepté, hormis*) și participii prezente (*suivant, durant, moyennant, concernant*).

Și în limba engleză prepozițiile simple sunt cele mai comune (*at, by, for, in* etc.), foarte multe prepoziții fiind rezultatul conversiei din: adverbe (*down, opposite* etc.), dar mai ales verbe și anume participii prezente (*considering, regarding, concerning, following* – *There are always problems **regarding** punctuality*) și participii trecute (*given, granted* – ***Given** their inexperience, they have done a good job*) etc.

Unele prepoziții simple sunt rezultatul unui proces diacronic de sudare a două prepoziții simple monosilabice (*inside, into, within*).

b) Prepoziții complexe sau compuse (formate din două sau mai multe cuvinte) sau locuțiuni prepoziționale.

În limba franceză, prepozițiile complexe (sau locuțiunile prepoziționale) sunt în general formate prin combinarea unor prepoziții (*à, de, par, en*) cu adverbe sau substantive: *à cause de, à force de, à l'exception de, à moins de, au dedans de, au milieu de, de crainte de, de peur de, en dehors de, en face de, faute de, le long de, proche de* etc.

Prepozițiile complexe sunt în limba engleză rezultatul combinației adverb/ prepoziție/ conjuncție/ adjectiv/ participiu + prepoziție (*instead of, except for, because of, prior to, according to*), sau al combinațiilor de tipul prep+substantiv+prep în care, ca și în limba franceză, substantivul este uneori determinat de articolul hotărât: *in aid of, in contact with, in the event of, with the exception of, with regard to* (dar și prep+gerund+prep: *in keeping with*).

2.3. Aspecte sintactice - prepoziția și grupul prepozițional

Din punct de vedere **sintactic**, prepoziția nu are un statut propriu, deci nu are funcție sintactică, dar exprimă relații de dependență în cadrul unei propoziții. În ciuda lipsei de autonomie semantică și sintactică, prepoziția are o valoare relațională importantă, făcând legătura între diferite elemente autonome în cadrul propoziției. Ea se grupează întotdeauna cu cel puțin doi termeni (cuvinte autonome), stabilind între ei un anumit raport. Funcțional, prepoziția este deci o unealtă ("tool"), un instrument gramatical care intră în structura unei sintagme. Ea nu se constituie ca termen de sine stătător decât împreună cu alt cuvânt, cu care formează un grup sintactic numit grup prepozițional sau sintagmă prepozițională:

E. (*He was*) *very grateful* **for** *her help*. (Greenbaum et al.1990:188)

F. (*Il était*) *reconnaissant* **pour** *son aide*.

În exemplele de mai sus, prepoziția (*for*, *pour*) reprezintă centrul sau capul grupului prepozițional (GP) al cărui al doilea constituent (sau termen dependent, determinant, subordonat) este un grup nominal sau un termen echivalent al acestuia (pronume, infinitiv, o formă *-ing* pentru limba engleză) după schema GP -> Prep+GN:

E. *his admiration* **for** *her*

F. *son admiration* **pour** *elle*

E. *dependence* **on** *him*

F. *dépendance* **de** *lui*

În limba engleza, forma *-ing* ('Gerund' în cazul de față) apare adesea după substantive, adjective și verbe cu prepoziție obligatorie:

experience **in** *teaching*

useful **for** *writing*

to apologize **for** *disturbing*

Așadar, termenul determinat sau regent (*experience*, *useful*, *apologize*) poate fi un substantiv, pronume, adjectiv, verb sau chiar adverb (e.g. **up** *to the top*).

Funcțiile sintactice ale grupului prepozițional sunt variate:

- postmodifier/ complement prepozițional³ al unui substantiv:

The elderly man **in the raincoat** *looks ill*. (Greenbaum & Quirk, 1990:188)

³ În limba română termenul de *atribut* corespunde franțuzescului *complément du nom*. În exemplificarea funcțiilor sintactice ale grupului prepozițional am păstrat terminologia englezescă, unde *complement* nu se referă numai la ceea ce se numește *atribut* în limba română, ci la orice element sintactic perceput ca venind să 'completeze' sensul și structura morfo-sintactică a altui element.

Je crois que ces années d'enfance ont déterminé ma vie.
(Yourcenar, în R. Eluerd, 2002:155)

- complement al unui adjectiv:

*He was very grateful **for her help**.* (Greenbaum & Quirk, 1990:188)

*L'alcool n'est pas bon **pour la santé**.* (Riegel et al. 1994:371)

- complement al unui verb:

*I don't believe **in wasting money**.* (Downing & Locke, 1992:588)

*She decided **on the detailed arrangements** herself.* (Downing & Locke, 1992:588)

*Il compte **sur notre aide**.* (Riegel et al. 1994:371)

- complement al unui adverb:

*They do not live far **from here**.* (Downing & Locke, 1992:588)

*conformément à vos **souhais*** (Riegel et al. 1994:371)

- complement al subiectului (tradițional numit nume predicativ):

*Monica must be **out of her mind** to reject such an interesting offer.*
(Downing & Locke, 1992:588)

*Il est **de santé délicate**.* (Riegel et al. 1994:371)

- complement al obiectului:

*His illness left him **without a job**.* (Downing & Locke, 1992:588)

*Je prends tous ceux qui passent **pour des gens de ma connaissance**.*
(Rousseau, în R. Eluerd, 2002:155)

- complement al predicatului (tradițional numit complement circumstanțial):

*The procession came **to a halt**.* (Downing & Locke, 1992:588)

*Une femme vint **sur le seuil**.* (Cayrol, în R. Eluerd, 2002:155)

- modificador liber:

***To my surprise**, the doctor phoned.* (Quirk & Greenbaum, 1993:145)

*Jean, **en pleine forme**, a gagné la finale.* (Riegel et al. 1994:371)
etc.

2.4. Aspecte semantice - relații exprimate de prepoziții

Din punct de vedere **semantic**, prepozițiile nu exprimă noțiuni, ci raporturi între cuvinte. Ca atare, ele au un conținut semantic mai mult sau mai puțin abstract care se precizează în context, realizându-se în semnificații variate, determinate în mare măsură de termenii sintagmei în care intră. Prepozițiile au deci o valoare semantică latentă și potențială actualizată în context, ceea ce explică **polisemia** lor. De exemplu, *by* poate exprima următoarele relații (Downing & Locke, 1992:594):

(1) poziția într-un loc sau spațiu:

*I sat **by** my secretary.*

(2) deplasarea:

*I walked **by** the Post Office.*

(3) agentul:

*The letters will be typed **by** the secretary.*

(4) apropierea în timp:

*She will finish them **by** tomorrow.*

(5) mijlocul, modalitatea:

*They will be sent **by** registered mail.*

(6) extinderea:

*The envelopes measure 9 cms **by** 6 cms.*

Prepozițiile pot exprima și alte raporturi:

- cauza:

***Because of** the drought, the price of bread was high that year.* (Quirk & Greenbaum, 1993:157)

*The survivors were weak **from** exposure and lack of food.* (Quirk & Greenbaum, 1993:157)

- scopul:

*He'll do anything **for** money.* (Quirk & Greenbaum, 1993:157)

- instrumentul:

*Someone had broken the window **with** a stone.* (Quirk & Greenbaum, 1993:159)

- concesia;

*The article is being published **in spite of** her disapproval.* (Greenbaum & Quirk, 1990:201)

- stimulul:

*I was alarmed **at/by** his behaviour.* (Quirk & Greenbaum, 1993:160)
etc.

Semantismul vag al prepoziției se manifestă și în **sinonimia** diverselor prepoziții în anumite poziții sintactice:

*I felt sick **in** the stomach.* (Downing & Locke, 1992:597):

*I felt sick **at** the stomach.* (ibid.)

După cum am precizat și în introducerea lucrării, faptul că în context prepozițiile apar în numeroase variante semantice, având un conținut noțional atât de sărac, precum și faptul că nu au funcție sintactică proprie (nu pot alcătui singure termenul unei sintagme) sunt, după unii cercetători argumente pentru considerarea lor drept cuvinte vide⁴.

Alți cercetători susțin că prepozițiile sunt unități de sens și că variantele lor contextuale pot fi reduse, în fiecare caz, la un sens fundamental (pe care unii

⁴ Vezi 1, nota 1;

lingviști, ca Lakoff - 1987, îl numesc "sens prototip"), prin care se explică sau din care derivă.

O certitudine este însă faptul că prepoziția contribuie la interpretarea semantică a grupului funcțional pe care îl introduce. De aceea se va încerca în capitolele IV și V o interpretare a relațiilor temporale exprimate de anumite grupuri prepoziționale prin intermediul prepoziției care le introduce.

3. Cadrul metodologic și conceptual

Înainte de a prezenta o descriere a relatorilor prepoziționali care exprimă valori temporale în capitolele IV și V, vom face o trecere în revistă a unor modalități, metode de abordare și analiză a prepozițiilor din ultimii ani, acestea constituind cadrul metodologic și conceptual, fundalul și fundamentul studiului valorilor amintite.

3.1. Teoria câmpurilor lexico-semantic

Această metodă de analiză a lexicului are ca rezultat descrierea unor arii (domenii) lexicale concrete, precum numele de culori, numele de rudenie, denumirile animalelor, denumirile unor părți ale corpului (Bidu-Vrănceanu et al., 1997:97).

Printre inițiatorii acestei metode se află Jost Trier (1931) care folosește noțiunea de câmp semantic. El consideră că sensul unui cuvânt este dependent de sensurile altor cuvinte denotând fenomene din același domeniu, iar unele schimbări care se produc într-un câmp semantic implică schimbări în sensurile celorlalte cuvinte ce formează câmpul.

Teoria câmpurilor lexicale se află în strânsă legătură cu analiza semică, pornind de la principiul saussurian conform căruia în cadrul aceleiași limbi, toate cuvintele care exprimă idei învecinate se delimitează reciproc. Cum fiecare element se definește în opoziție cu celelalte, formând împreună cu acestea un sistem (câmp semantic) circumscris unui domeniu conceptual, rezultă că toți constituenții unui câmp semantic au măcar un element comun - ce dă posibilitatea constituirii sistemului, precum și trăsături distinctive.

În ceea ce privește aplicarea acestei teorii la studiul prepozițiilor, M. Țenchea (1999) abordează cu o rigurozitate științifică deosebită clasa cuvintelor non-autonome reprezentate de prepozițiile temporale din limba franceză, clasă care include toți relatorii prepoziționali caracterizați de clasemul [+Timp]. Trăsătura semantică [+Timp], sau [+Relație temporală], reprezintă o constantă semantică, definită ca o relație cu un punct pe un parcurs temporal sau cu durata, iar câmpul lexical vizat coincide cu o sub-clasă a clasei prepozițiilor.

3.2. Taxinomia și analiza componentială

Analiza semică sau componentială, ca metoda de descriere a sensurilor cuvintelor, bazată pe seme, componente sau constituenți, își are originea în orientarea metodologică structuralistă, fiind practică atât în semantica europeană cât și în cea americană cu unele diferențe. Deși acorda prioritate

morfo-sintaxei, structuralismul nu a neglijat semantica și astfel a fost elaborată analiza componentială.

O definiție simplă și concisă a acestui tip de analiză este oferită de P. H. Matthews (2005:65):

“A treatment of lexical meaning in which the sense of each unit is distinguished from those of others by a set of semantic features or components.”

Analiza componentială este o procedură taxinomică ce constă în delimitarea unităților minimale de semnificație, a componentelor sensului unui lexem, scopul ei fiind o "abordare relațională a sensurilor care prezintă un număr oarecare de afinități (seme comune) și care se diferențiază măcar printr-un sem (considerat definitoriu, distinctiv în relația dată)." (Bidu-Vrănceanu et al., 1997:48).

Analiza bazată pe seme este legată, așa cum am mai spus, de câmpurile semantice (la E. Coșeriu, H. Geckeler, G. Mounin, J. Picoche). Ea s-a practicat și în domeniul sinonimiei și antonimiei (J. Picoche, F. Rastier, R. Martin), clasele descrise exhaustiv fiind însă restrânse.

Părerile sunt împărțite în privința eficacității acestei metode de analiză. Claude Vandeloise (1986), de exemplu, o consideră ca fiind oarecum lipsită de funcționalitate în încercarea de a folosi un limbaj logic care să evite ambiguitatea, pe când Spang-Hanssen, într-un articol din revista *Langages* 110 (1993) recunoaște importanța acestui instrument de analiză care în etapa actuală a dezvoltării lingvisticii nu mai reprezintă un scop în sine, interesul concentrându-se asupra exploatării eficiente a posibilităților pe care le oferă. Astfel, trăsăturile semantice nu ar trebui considerate drept componente, ci drept postulate de sens sau condiții de adevăr care trebuie îndeplinite.

Pentru limba engleză, primele studii în acest sens îi includ pe: Cooper (1968), Leech (1969) și Bennett (1968), (1975). Miller & Johnson-Laird (1976) alocă o secțiune întreagă a cărții lor acestei probleme. Iată câteva definiții ale prepoziției **in**, conform acestei metode:

Cooper(1968): *x in y*: *x* is located internal to *y* with the constraint that *x* is smaller than *y*.

Leech: *x in y*: *x* is enclosed or contained either in a two-dimensional or in a three-dimensional place *y*.

Bennett: **In** *y*: locative (interior *y*).

Miller, Johnson-Laird: **In** (*x,y*): referent *x* is in a relatum *y* if: part (*x,z*) & Incl(*z,y*) (o descriere logică a prepozițiilor spațiale)

George Leech (1969) realizează un studiu devenit celebru în domeniul prepozițiilor englezești folosind metoda analizei componentiale. Pentru a exemplifica, dacă prepoziția **beside** se definește prin fascicolul de seme [+spațialitate], [+proximitate], [+orizontalitate], [+lateralitate], din cauza

trăsăturii semantice [+proximitate], fraza *The restaurant is beside the church* trebuie să permită inferența *The restaurant is near the church*, și *The restaurant is far from the church* trebuie să fie o contradicție. Așadar procedura de bază constă în imaginarea unor contexte care afirmă sau contrazic exactitatea trăsăturii postulate. Metoda se pretează la construirea unor ierarhii de concepte, taxinomiile, care explicitează relațiile de sinonimie și hiponimie din cadrul vocabularului.

D.C. Bennett (1975) stabilește valorile spațiale și temporale ale prepozițiilor englezești pornind de la trei puncte de vedere: (1) "case grammar"- o gramatică cazuală, (2) analiza componențială, (3) Gesamtbedeutung - ca metodă de descriere a sensului unităților lexicale și gramaticale. În investigarea sensurilor prepozițiilor - pe un corpus de 38 de prepoziții - el se folosește de cinci cazuri ('locative', 'source', 'path', 'goal', 'extent', și încă două marginale 'object' 'ergative'), dar și analiza componențială ocupa un loc important. Pentru a aplica această tehnică, Bennett pornește de la diferite valori ale prepozițiilor. De exemplu, prepoziția *over* (Bennett, 1975:50) apare în următoarele propoziții locative și direcționale:

My hand is over the table

I removed the lamp from over the counter

Please put the lamp over the counter (ie via)

Please put the lamp over the counter (ie to)

The post office is over the hill

Acar appeared from over the hill

Astfel, în structurarea unei definiții componențiale a sensului prepoziției *over*, se disting următorii constituenți semantici:

[L[superior of table]place]

[S[L[superior of counter]place]]

[P[L[superior of counter]place]]

[G[L[superior of counter]place]]

[L[P[L[superior of hill]place]]place]

[S[L[P[L[superior of hill]place]]place]],

unde L=locative, S=source, P=path, G=goal. Se observă că datorită prezenței permanente a două componente semantice, analiza componențială a prepoziției *over* se reduce la 'locative superior'.

Studiul lui Bennett se axează, spre deosebire de lingvistica cognitivă de mai târziu, pe relațiile semantice intralingvistice și mai puțin pe relația dintre unitățile lingvistice și realitatea extralingvistică, ceea ce unii consideră a fi un neajuns.

Pentru limba franceză, există o analiză semică centrată asupra noțiunilor de coincidență și de contact, la Schiffko (1980). De asemenea, Maria Țenchea (1999) descrie prepozițiile ce exprimă relații temporale utilizând instrumentele

de lucru oferite de analiza semică și de teoria câmpurilor lexico- semantice dintr-o perspectivă atât paradigmatică, cât și sintagmatică.

3.3. Structuralismul: metoda analizei distribuționale

Curentul structuralist, care își are originile în *Cours de linguistique générale* al lui F. de Saussure, a recunoscut caracterul de sistem al limbii și organizarea acesteia într-o structură lingvistică, precum și principiul dualității opozitive care stă la baza funcționării sistemului. Formularea principiului isomorfismului a favorizat extinderea cercetării de la fonologie și morfologie la sintaxă, semantică, stilistică etc. Justețea celor mai multe dintre ideile structuraliste și utilitatea unora dintre metodele și procedeele structuralismului au fost confirmate și cu argumente din interiorul generativismului, care a împrumutat de la structuralism o importantă bază de idei și de procedee, încorporându-le în arhitectura propriei construcții.

Dintre metodele structurale de analiza, metoda analizei distribuționale sau distributive - bazată în exclusivitate pe distribuție, deci pe posibilitățile și incompatibilitățile de asociere a componentelor - a părut la un moment dat cea mai bună manieră de a surprinde dualitatea opozitivă ca principiu general de funcționare a sistemului limbii.

Dacă semantica lexicală paradigmatică se bazează pe metoda de analiză semică, analiza sintagmatică este adesea asociată cu metoda analizei distribuționale, între relațiile sintagmatice și cele paradigmatică existând o strânsă legătură. Astfel, analiza sintagmatică se referă la compatibilitățile și incompatibilitățile unităților definite pe axa paradigmatică. Acest fapt explică complementaritatea celor două metode de analiză - componentială și distribuțională - în abordarea studiului unităților limbii, în cazul de față al lexemelor prepoziționale. Chiar dacă în cazul celei de a doua metode distribuția trece în prim plan, problema sensului nu poate fi ignorată total deoarece, pentru a putea determina distribuția unui termen, lingvistul trebuie să poată recunoaște același sens al termenului respectiv (prepoziției, în cazul de față). Dacă ținem seama de faptul că sensul anumitor prepoziții este activat în context, atunci legătura dintre cele două procedee de analiză este clară, relațiile exprimate de prepoziții fiind puse în evidență atât de distribuția acestora, cât și de fasciculele de seme relevante într-o relație semantică dată, seme în stabilirea cărora contextul joacă un rol deosebit de important.

În cazul prepozițiilor, analiza distribuțională permite stabilirea contextului minimal ce definește această clasă și anume: GV+Prep+GN.

Cannesson & Sait-Dizier (2002:26) remarcă faptul că pentru identificarea sensului unei prepoziții și delimitarea câmpului semantic pe care aceasta îl acoperă, există două mijloace strâns legate de distribuția acesteia: